

"ויקחו אליך שמן זית זך"

תכלית הדלקת המנורה להשלים למשה רבינו את שער החמישים שנחסר ממנו בחטא העגל

בפרשתנו פרשת תצוה (שמות כז-כ): "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד". ויש להתבונן במה שאמר הקב"ה למשה: "ויקחו אליך שמן זית זך", כי בפרה אדומה כתוב גם כן (במדבר יט-ב): "ויקחו אליך פרה אדומה", ושם פירש רש"י: "ויקחו אליך. לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר". ולפי זה צריך ביאור איך יתפרש כאן בהכנת שמן זית זך להדלקת המנורה: "ויקחו אליך".

"אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה"

פתח דברינו יאיר ללמוד ישוב נפלא על כך ממשנתו הטהורה של ה"אור החיים" הקדוש, שמפרש פסוק זה: "ואתה תצוה" על פי המבואר בזוהר חדש (פרשת בראשית יב): שהגאולה העתידה תהיה על ידי משה רבינו, אבל רק בתנאי שיעסקו ישראל בתורה שניתנה למשה בסיני, והנה הם דברי הזוהר חדש:

"רבי יוסי בן חלפתא הוה יתיב קמיה דרבי יצחק, אמר ליה מידי שמיע ליה למר, על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא. אמר ליה, לא אתארך אלא על ביטול אורייתא, דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גלויות גלו ישראל, וחזרו בזכותהון דתלתא אבות, וגלות רביעא בזכותא דמשה יתחזרון. תא ואחזי לך, דלא אתגלו ישראל אלא על ביטול תורה, שנאמר (ירמיה ט-ב) ויאמר ה' על עזבם את תורת. אמר הקב"ה, בגלויות הראשונות חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו הם חטאו בתורה שנתתי למשה, כד יתבונן ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם".

בתרגום ללשון קודש:

"רבי יוסי בן חלפתא ישב לפני רבי יצחק, אמר לו שמא שמע מר, מדוע נתארכו כל כך ימי המשיח בגלות זו. אמר לו רבי יצחק, כך שמעתי מרב המנונא סבא, שלש גלויות גלו ישראל ונגאלו

מהן בזכות הג' אבות, אבל מגלות הרביעית יגאלו ישראל בזכות משה. בא ואראה לך, שלא גלו ישראל אלא על ביטול תורה, שנאמר (ירמיה ט-ב) ויאמר ה' על עזבם את תורת. אמר הקב"ה, בגלויות הראשונות חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו הם חטאו בתורה שנתתי למשה, כשישבו ויעסקו בתורתו, בזכות משה אני גואלם".

לפי זה אומר ה"אור החיים" הקדוש: "ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה". וזהו רמז הכתוב: "ואתה תצוה את בני ישראל" – "תצוה" הוא מלשון צוותא והתחברות, כלומר אתה משה עתיד להתחבר עם בני ישראל בגאולה העתידה, אבל התנאי לכך הוא: "ויקחו אליך שמן זית זך", שיעסקו בתורה שנמשלה לשמן המאיר לעולם, ויעסוק בה "זך" ונקי בלי שמרים, דהיינו תורה לשמה ולא על מנת לקנטר או לשם כבוד.

ואמר עוד: "כתיב למאור", שצריך לכתת גופם וכוחם כדי לעסוק בתורה, כמו שדרשו בגמרא (ברכות סג): "מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט-ד) זאת התורה אדם כי ימות באהל", אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה עכדה"ק.

מלך המשיח כלול מנשמת משה ודוד

בפרשת ויחי (בראשית מט-יא ד"ה יש) מיישב ה"אור החיים" הקדוש הסתירה, מה שמשמע מכאן כי משה רבינו יגאל את ישראל לעתיד לבוא, והרי מבואר במדרשים ובזוהר הקדוש כי דוד המלך או אחד מזרעו יהיה מלך המשיח, ויעקב אבינו בברכתו לשבט יהודה רמז על כך (בראשית מט-י): "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים". ופירש רש"י: "עד כי יבא שילה, מלך המשיח שהמלוכה שלו". ויתירץ בלשון קדש:

"הלא ידעת דברי הזוהר הקדוש (משפטים קכ), כי משה הוא הגואל אשר גאל את אבותינו, הוא יגאל אותנו וישיב בנים לגבולם, דכתיב (קהלת א-ט) מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה ראשי תיבות משה. ולא יקשה בעיניך דבר זה באומרו, הלא מלך המשיח משבט יהודה מזרעו של דוד המלך ע"ה, ויש אומרים (סנהדרין צח): דוד עצמו מלך המשיח, דכתיב (יחזקאל לו-כד) ועבדי דוד מלך עליהם כמשמעו, ואם כן היאך אנו אומרים שהוא משה הבא משבט לוי.

יש לך לדעת כי בחינת נשמת משה ע"ה היא כלולה מ"ב שבטי ישראל, כי כל הס' ריבוא היו ענפים ע"ה וענף שבטו של דוד במשה הוא. ולזה תמצאנו בארץ מדבר שהיה מלך וכהן לוי ונביא וחכם וגיבור, שהיה כולל כל הענפים שבקדושה, ולעתיד לבוא תתגלה בעולם שורש המלכות שבמשה, שהוא עצמו מלך המשיח, והוא דוד, והוא ינון ושילה".

מעתה ירווח לנו להבין דקדוק הלשון שאמר הקב"ה למשה: "ויקחו אליך שמן זית זך", לרמז כי מה שעוסקים ישראל בתורה לשמה בבחינת: "שמן זית זך", הנה הוא "אליך" – לטובתו של משה, שישכים לבוא ולגאול עם העוסקים בתורה. אמנם עוד לאלוק מילין לבאר דקדוק הלשון: "ויקחו אליך" בקשר להדלקת המנורה.

ונבאר גם כן מה שצוה הקב"ה לקחת: "שמן זית זך". ופירש רש"י: "זך. בלי שמרים, כמו ששינוי במנחות (דף פו). מגרגרו בראש הזית וכו'. כתיב. הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טיפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כתיב למאור ולא כתיב למנחות". וצריך ביאור להבין בדרך עבודה מה שצוה הקב"ה להדליק את המנורה דוקא בשמן זך שאין בו שום שמרים.

הקשר הנפלא בין סיום פרשת תרומה: "וכל יתדות החצר נחשת", עם התחלת הפרשה: "ואתה תצוה"

בעל הטורים: "ויקחו לי תרומה" - השטח של המשכן עם החצר הוא תרומה אחד מחמישים בהר הבית

המשכן הוא כפרה על חטא העגל, שגרם למשה רבינו לאבד את שער החמישים שנמסר לו בקבלת התורה

אזהב ישראל: תרומה אחד מחמישים היא כנגד שער החמישים שיש בכל הנבראים שנבראו על ידי התורה

נחסר ממנו שער הנ' כדי שלא ימסרנו לישראל, וזהו שדקדקו לומר: "וכלן ניתנו למשה" - בשעת מתן תורה, "חסר אחד", שנחסר אחר כך ממנו בחטא העגל, ובשעת פטירתו זכה שוב להשיג את שער הנ', והנה הם הדברים בלשון קדשו:

"קודם שחטאו ישראל היה משה בתכלית השלימות, והיה משיג שער הנ' של נ' שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל [בעגל] נעלם ממנו, וזה שכתוב (שמות לב-ז) "לך רד כי שחת עמך, רד לך" [כלומר רד משער הנ' בגימטריא ל"ך]. וזה שאמרו רז"ל נ' שערי בינה נבראו בעולם, וניתנו למשה חסר אחד, פירוש מעיקרא שלם היה [והשיג את כל השערים], אלא שאחר כך חסרוהו... ולהיות שכוונת משה היה לטובה לא מנע השי"ת הטוב, ובעת אסיפת רוחו (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו".

הר נב"ו - נ' בו

והנה בשל"ה הקדוש (פרשת ואתחנן) הביא דבר זה באריכות, והוסיף כי זהו פירוש הפסוק (שמות יט-ג): "ומשה עלה אל האלקים". כי אחרי חטא העגל נאמר על משה: "ותחסרהו מעט מאלקים", שנחסר לו מעט מאלקים שהוא החסרון של שער הנ', אבל כאן בשעת מתן תורה לא היה חסר לו מעט מאלקים, אלא "ומשה עלה אל האלקים" להשיג כל נ' השערים.

ומה שסיים האריז"ל ש"משה השיג שער הנ' בעת אסיפת רוחו, והביא פסוק: "ויעל מערבות מואב אל הר נבו", מבאר השל"ה הכוונה בזה, כי הר נבו רומז על שער הנ' שכן נב"ו הוא אותיות נ' בו. ויש להוסיף כי מוא"ב בגימטריא מ"ט, וזהו: "ויעל משה מערבות מוא"ב" - משה עלה ונתעלה מעריבות ומתיקות של מ"ט שערי בינה: "אל הר נבו" - נ' בו, הוא שער הנ' של נ' שערי בינה.

ויש לצרף מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן יב), כי זהו רמז הפסוק שאמר משה

מפרש כי מדה זו של מאה על חמישים אמה, היא "בחמישים" - אחד מחמישים שבהר הבית.

אלא שעתה ראוי לבאר, מהו הענין שצוה הקב"ה: "ויקחו לי תרומה" - לבנות את המשכן על שטח שהוא בבחינת "תרומה" מהר הבית. זאת ועוד ראוי ליישב מה שהקשה ה"חתם סופר" על ה"בעל הטורים" (בדיבור הראשון): "ויש לנו לשאול, מאי טעמא היתה התרומה אחד מחמישים כעין בינוני, ולא כעין יפה אחד מארבעים".

המשכן הוא כפרה על חטא העגל

רחש לבי דבר טוב לבאר מקחו של צדיק דברי "בעל הטורים", על פי כמה הקדמות יקרות אשר יאירו את עינינו ללכת באור התורה, וזה יצא ראשון מה שידוע ומפורסם כי המשכן היה כפרה על חטא העגל, כמו שפירש רש"י בפרשת פקודי על הפסוק (שמות לח-כא):

"אלה פקודי המשכן משכן העדות - עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם". ומקור הדבר במדרש שם (שמו"ר נא-ח): "אמר הקב"ה, יבוא זה המשכן ויכפר על זה העגל, אמר הקב"ה לישראל, בשעה שעשיתם את העגל הכעסתם אותי באלה אלהיך (שמות לב-ד), עכשיו שעשיתם המשכן, באלה אני מתרצה לכם, הוי אלה פקודי המשכן".

עוד נקדים מה ששנינו בגמרא (ר"ה כא:): "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר (תהלים ח-ו) ותחסרהו מעט מאלקים". וצריך ביאור מה שדקדקו חכמינו ז"ל לומר: "וכלן ניתנו למשה חסר אחד", ולכאורה היה יותר מוצדק לומר: "ולא ניתנו למשה רק ארבעים ותשעה".

אך הביאור על כך הוא כמו שגילה רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" (פרשת ואתחנן ד"ה ויתעבר ה'), כי בשעת מתן תורה זכה משה רבינו להשיג את כל נ' שערי בינה, אלא שאחרי חטא העגל

עוד ראוי להתבונן בלשון הכתוב "ואתה תצוה" עם אות ו', לפי המבואר בגמרא (פסחים ה:): "וי"ו מוסיף על ענין ראשון", אם כן צריך ביאור לפרש הסמיכות בין סיום הפרשה הקודמת פרשת תרומה, במדות של שטח חצר המשכן שעליו עמד המשכן, עם התחלת פרשתנו פרשת תצוה בהכנת שמן להדלקת המנורה, וכבר הרבו המפרשים לפרש הסמיכות כל אחד על פי דרכו, והנה הם הפסוקים (שמות כז-יח): "אורך החצר מאה באמה ורוחב חמישים בחמישים... לכל כלי המשכן בכל עבודתו וכל יתדותיו, וכל יתדות החצר נחשת. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד".

המשכן הוא תרומה אחד מחמישים מהר הבית

פתח דברינו יאיר לבאר את החוט המשולש בחדא מחתא, על פי מה שכתב "בעל הטורים" בתחילת פרשת תרומה (שמות כה-ב), כי שטח המשכן עם החצר שמסביבו, שהיה מאה אמה ארכו על חמישים אמה רחבו, היה תרומה אחד מחמישים מהר הבית שהיה ת"ק על ת"ק אמה, כמו ששנינו במשנה (מדות פ"ב מ"א): "הר הבית היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה".

לפי זה מפרש "בעל הטורים" בלשון קדשו מקרא שכתוב (שמות שם): "ויקחו לי תרומה - עשו לי מקום מקדש אחד מחמישים שבהר הבית, כמו תרומה שהוא אחד מחמישים, שהרי הר הבית ת"ק על ת"ק, ומקום החצר היה ק' על נ', שהוא אחד מחמישים של ת"ק ות"ק". פירוש, כי שטח הר הבית שהיה ת"ק על ת"ק אמה, הרי הם ר"ג אלפים אמות מרובעות אמה על אמה [500x500=250,000], ושטח המשכן וחצרו שהיה ק' על נ' אמה, הרי הם ה' אלפים אמות מרובעות אמה על אמה [100x50=5,000], והוא תרומה אחד מחמישים מכל שטח הר הבית.

על פי האמור מפרש "בעל הטורים" (שם כז-יח) דקדוק לשון הכתוב (שם): "אורך החצר מאה באמה ורוחב חמישים בחמישים", ובהשקפה ראשונה אינו מובן מה שמוסיף הכתוב תיבת: "בחמישים" שהרי האורך היה מאה אמה, [וכבר עמד רש"י על כך לפרש בדרך הפשט, כי החצר שהיה לפני המשכן היה ארכו חמישים ורחבו חמישים, והמשכן עצמו עמד על החלק השני של החצר]. אך לפי האמור מפרש "בעל הטורים" כוונת הכתוב: "אורך החצר מאה אמה ורוחב חמישים בחמישים, פירוש חלק אחד מחמישים שבהר הבית כדפרישית לעיל". כלומר הפסוק

ה"אוהב ישראל": "ואלו הני' שערי בינה הם בכל חלקי הבריאה, ואפילו בצמחים בכל אחד כמוס כח ושכל רוחני מכל הני' שערי בינה... לזה אמרה התורה להפריש חלק אחד מחמישים ויהיה קודש לה', דוגמת שער החמישים אשר הוא קודש קדשים וטמיר ונעלם וגנוז מבני אדם".

המשכן הוא בבחינת תרומה שהיא רמז על שער הני'

מעתה יאירו עינינו להבין כמה עמקו דברי "בעל הטורים" שמפרש הפסוק: "ויקחו לי תרומה", שנצטוו ישראל לעשות משכן שהוא בבחינת תרומה אחד מחמישים בהר הבית, כי מאחר שהמשכן הוא כפרה על חטא העגל, שגרם להחסיר ממשו רבינו ומישראל שער הני', לכן צוה הקב"ה: "ויקחו לי תרומה" - לעשות לו משכן שהוא בבחינת תרומה אחד מחמישים, לרמז על חזרת הארת שער הני' שנחסר בחטא העגל.

הן אמת כי גם אחרי עשיית המשכן עדיין לא זכו להחזיר לגמרי את שער הני' כפי שהיה קודם חטא העגל, אולם עם כל זאת זכה משה רבינו ועמו כל ישראל, לקבל מן המשכן ובפרט מקדשי הקדשים מבין שני הכרובים כמו שיתבאר הארה משער הני', ובכך יש התחלת התיקון לחטא העגל, עד אשר נזכה לקבל את כל שער הני' בגאולה העתידה, כנרמז בשם משי"ח נוטריקון מ'שיח יגלה ש'ער ח'מישים, שאז יתקן חטא העגל לגמרי ולא ישאר ממנו שום פגם.

ומצינו רמז נאה על כך בספר "בת עין" (פרשת ויקהל פקודי) כי מטעם זה היה כל מעשה המשכן (שמות כו-א): "מעשה חשב" - חש"ב נוטריקון ח'מישים ש'ערי ב'ינה, ובלשון קדשו:

"ולכן היה במשכן מעשה חשב, לרמז לבחינת תשובה הני' שמגיע לבחינת בינה, בחינת חש"ב ראשי תיבות ח'מישים ש'ערי ב'ינה, וכמאמר הכתוב (שמות כז-ט) וכל יתדות החצר נחשת, היינו שכל תוקף המשכן היה מבחינת נחשת, היינו אות נ' מרמז לבחינת נ' שערי בינה כנ"ל בחינת תשובה עילאה, ואותיות ח"ש"ת מרמז לבחינת ח'מישים ש'ערי ת'בונה".

ונראה להביא ראיה כי במשכן זכה משה רבינו לקבל הארה משער הני', ממה שאמר הקב"ה למשה (שמות כה-כב): "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל". והנה מבואר ב"זרע קודש" להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פרשת בהעלותך ד"ה וז"ש קרא

המשכן הוא תרומה אחד מחמישים כנגד שער הני', לכפר על חטא העגל שגרם להחסיר את שער הני'

הגר"א מזוילנא: ז' קני המנורה, י"א כפתורים, ט' פרחים, כ"ב גביעים, כנגד מ"ט שערי בינה שניתנו למשה

המנורה הכוללת את כל הפרטים היא כנגד שער הני' שלא השיג משה, ולכן נתקשה משה במעשה המנורה

"ויקחו אליך", הכנת שימן למנורה שהיא כנגד שער הני', היא תיקון למשה שנחסר ממנו שער הני' בחטא העגל

שערי בינה כמו תבואה וכדומה, לזה אמרה התורה להפריש חלק אחד מחמישים ויהיה קודש לה', דוגמת שער החמישים אשר הוא קודש קדשים וטמיר ונעלם וגנוז מבני אדם".

ויש להוסיף תבלין בבאיור דבריו הקדושים על פי המבואר במדרש (ב"ר א-א): "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתאות ופיניקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפשוין. כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אמרה (בראשית א-א) בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (משלי ח-כב) ה' קנני ראשית דרכו".

נמצינו למדים מזה, שהקב"ה הסתכל בתורה וברא בה את העולם, וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קסא): "זכאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא, בגין דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא". פירוש: "אשרי כל אלו העוסקים בתורה, לפי שכשברא הקב"ה את העולם, הסתכל בתורה וברא את העולם".

והנה כלל גדול הוא: "כח הפועל בנפעל", כמו שכתב ה"מאור עינים" (פרשת בראשית ד"ה בראשית): "בראשית, באורייתא שנקרא ראשית דרכו ברא קוב"ה עלמא, נמצא כל דבר נברא על ידי התורה וכח הפועל בנפעל, אם כן בכל דבר ובכל העולמות כח התורה". ומזה נשכיל להבין כי מאחר שהתורה כלולה מני' שערי בינה, הרי גם כל פרטי העולם שנבראו על ידי התורה יש בהם כללות נ' שערי בינה.

ויש לרמז ענין זה בדברי הנביא (ישעיה מ-כו): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" - מ"י דייקא שעולה בגימטריא נ' שערי בינה, בהם ברא הקב"ה את העולם. הנה כי כן הרווחנו להבין דברי

לישראל לפני פטירתו (דברים ג-כט): "ונשב בגיא, ומלת ונש"ב נוטריקון נ' שערי בינה, והקב"ה אמר לו בחייו (דברים ג-כז) עלה ראש הפסגה, שהוא שער החמישים שהיה חסר ממנו עד אותו שעה, שלא נתגלו לו רק מ"ט שערי בינה ושער אחד היה חסר, ועל אותו שער הסגור הפנימי אמר לו עתה עלה ראש הפסגה".

נמצינו למדים מדברי האריז"ל, כי בשעת מתן תורה השיג משה רבינו גם את שער הני', אלא שאחר כך בחטא העגל נחסר ממנו, כמו שרמז לו הקב"ה באומר: "לך רד" - רד משער הני' בגימטריא ל"ך, ומזה נשכיל להבין כי כדי לכפר על חטא העגל צריך לעורר שוב את שער הני' שנחסר ממשו, הנה כי כן צריך ביאור איפה מצינו במשכן שהיה כפרה על חטא העגל, שהיה בו תיקון על מה שנחסר ממשו שער הני' מחמת חטא העגל.

תרומה אחד מחמישים הוא רמז על שער הני'

ונראה לבאר ענין זה על פי מה שמצינו יסוד נפלא במשנתו הטהורה של ה"אוהב ישראל" (פרשת תולדות ד"ה או י"ל), כי מה שצוה הקב"ה להפריש מכל תבואה תרומה אחד מחמישים הוא כנגד שער הני', ובלשון קדשו:

"והנה אמרו חז"ל חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם היו ידועים למשה רק אחד לא השיג שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים, ואלו הני' שערי בינה הם בכל חלקי הבריאה, ואפילו בצמחים בכל אחד כמוס כח ושכל רוחני מכל הני' שערי בינה, ואולי שעבור זה שיעור תרומה גדולה הוא תרי ממאה היינו אחד מחמישים.

כמו בנו"ן שערי בינה העליונים הרוחניים, יש שער אחד שאינו מתגלה לשום אחד מבני אדם, ואפילו למשה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים, כמו כן בכל הדברים אשר כמוס בהם כוחות מכל הני'

לכן אחרי שצוה לו הקב"ה לעשות המנורה שהוא כנגד שער הנ', רמז לו הקב"ה באומרו: "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", כמו כשעלית בהר סיני לקבל את התורה זכית בקדושתך להשיג את שער הנ' בבחינת: "ומשה עלה אל האלקים", כן תשתדל בקדושתך לעורר אותו שער הנ' שהשגת בהר סיני לעשיית המנורה, ובזכות זה הראה לו הקב"ה מנורה של אש שהוא שער הנ'.

מעתה ירווח לנו לפרש סמיכות הכתובים של שתי הפרשיות: "וכל יתדות החצר נחשת" - נוטריקון נ'ובלות ח'כמה ש'למעלה ת'זרה, לרמז שהמשכן הוא תרומה אחד מחמישים כנגד שער הנ' שהוא "למעלה" מכל שערי תורה, וכן נחש"ת נוטריקון נ' ש'ערי ח'כמות ת'זרה שנתגלו מהמשכן, כדי לכפר בכך על חטא העגל שגרם להחסיר ממשה את שער הנ'.

ועל כך הוסיף הקב"ה לצוותו מיד אחר כך על הכנת השמן זית להדלקת המנורה שהיא גם כן כנגד שער הנ', ועל זה אמר למשה: "ואתה" - ו' מוסיף על ענין ראשון, כי מטעם זה שצויתי לך לעשות משכן שהוא בבחינת תרומה אחד מחמישים כדי לכפר על חטא העגל, הנה מטעם זה, "תצוה את בני ישראל ויקחו אליך" דייקא, שיכוונו להשלים לך משה את שער הנ' שגרמו להחסיר ממך בחטא העגל.

לכן כדי לתקן ענין זה יקחו אליך "שמן זית זך", שהוא רמז על שער הנ' שהוא זך ומזוכך באור התורה שאין למעלה ממנו, "כתית למאור", ופירש רש"י שכותש את הזית ומוציא ממנו את הטיפה הראשונה שאין בה שום שמרים, והוא רמז על שער הנ' שאין בו שום ספיקות אלא הכל ברור באור בהיר, "להעלות נר תמיד", כי האור הגדול של שער הנ' עתיד להאיר תמיד, כאשר תגלה בגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

הקב"ה מנורה של אש, וצריך ביאור מה שנתקשה במעשה המנורה יותר משאר הכלים.

וביאר בדברי קדשו על פי מה ששינינו בגמרא (ב"ב כה:): "הרוצה שיחכים יזרים ושיעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום". מבואר מזה כי עבודת הדלקת המנורה רומזת על אור תורה. וזהו שכתוב (משלי ו-כג): "כי נר מצוה ותורה אור". הרי שהמשיל את המצוות לנרות ואת התורה לאור שבנרות.

והנה כבר הזכרנו מה ששינינו בגמרא: "חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים". לפי זה אומר הגר"א כי כאשר נתבונן בכל פרטי המנורה, נראה שיש בהם: ז' קני המנורה, י"א כפתורים, ט' פרחים, כ"ב גביעים, סך הכל הם מ"ט פרטים כנגד מ"ט שערי בינה שניתנו למשה.

אמנם המנורה עצמה בצורתה הכללית בכל הפרטים יחד היא כנגד שער החמישים, שהוא שער הכללי הכולל בתוכו את כל מ"ט השערים. וזהו הטעם שנתקשה משה במעשה המנורה, כי היות שהמנורה עצמה רומזת לשער החמישים שלא נמסר למשה, על כן נתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש עכדה"ק.

"וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר"

ומה מאד יומתק לפרש בזה מה שאמר הקב"ה למשה בציווי על עשיית המנורה: "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", אשר מזה למדנו שנתקשה משה בעשיית המנורה כמו שפירש רש"י שם. ולפי דברינו יש לומר הביאור בזה, על פי דברי האריז"ל שהבאנו כי במתן תורה זכה משה להשיג את כל נ' שערי בינה, אלא שאחר כך בחטא העגל נחסר ממנו שער הנ'.

לשמש): "וכתיב בספרים שארו"ן אותיות או"ר נ'ון שיתגלה לנו שער הנו"ן". הרי מבואר כי הארון הוא בבחינת שער הנ' של הקדושה ארו"ן - אור נ', ומאחר שנתגלה הדיבור למשה מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות, הרי מבואר שזכה לקבל משם הארה משער הנ'.

יומתק לרמז ענין זה במה שאמר לו הקב"ה: "ונועדתי לך שם" - ל"ך דייקא בגימטריא נ', והוא רמז על שער הנ' שנחסר בחטא העגל, כמו שאמר לו הקב"ה אחרי החטא: "לך רד" - רד משער הנ' בגימטריא ל"ך, וכאן במשכן החזיר לו הקב"ה הארה משער זה באומרו: "ונועדתי לך" - להחזיר לך אותו ל"ך שנחסר ממנו.

ויש לומר כי זהו הרמז בסיום פרשת תרומה, אחרי שהודיע לנו הכתוב כי חצר המשכן שהיה מאה אמה על חמישים אמה היה אחד מחמישים מהר הבית, כמו שרמזו "בעל הטורים" במקרא שכתוב: "אורך החצר מאה באמה ורוחב חמישים בחמישים - פירוש חלק אחד מחמישים שבהר הבית", מסתיימת הפרשה בפסוק: "וכל יתדות החצר נחשת" - נחש"ת נוטריקון (ב"ר מד-זי) נ'ובלות ח'כמה ש'למעלה ת'זרה, לרמז שהמשכן הוא תרומה אחד מחמישים כדי להאיר משם את שער הנ' שהוא "למעלה" מכל שערי תורה, ונרמז ענין זה גם כן בתיבת נחש"ת נוטריקון נ' ש'ערי ח'כמות ת'זרה שנתגלו מהמשכן וחצרו.

המנורה הכללית כנגד שער הנ' מנ' שערי בינה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר סמיכות הפרשיות: "וכל יתדות החצר נחשת, ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד", על פי מה שכתב מאורו של עולם הגה"ק רבי אליהו מוויילנא זי"ע דבר נפלא בספר "אדרת אליהו" (פרשת דברים), לבאר מה שפירש רש"י על הפסוק (שמות כה-מ): "וראה ועשה בתבניתם כאשר אתה מראה בהר - שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו

המאמר מוקדש לרפואה שלימה של אמי מורת האשה הצדקנית מרת פערל בת שרה שתחי'

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com